

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

(118) Filos.
Psykof.

UR

TANKENS OCH DRÖMMARNES

MYSTERIER.

SUBACTION

AF

Andreas

Janne Bruzelius

JANNE BRUZELIUS.

Åtsken I idéernas rikedom och reflexionens sanning, viljen I se ner i djupet af människans bröst, — viljen I se alla hjertats ådror blottade liksom med ett trollslag: då mån i gå till den moderna poesiens heroer, till dem nemligen ibland dem, som gå sin egen sjelfständiga väg och ej lyssna till andra ingifvelser, än tidehvarfvets och sitt eget snilles.

TRONÉN.

STOCKHOLM
F. C. ASKERBERGS FÖRLAG

UR

TANKENS OCH DRÖMMARNES

MYSTERIER.

SUBACTION

AF

JANNE BRUZELIUS.

Älsken I idéernas rikedom och reflexionens sanning, viljen I se ner i djupet af människans bröst, — viljen I se alla hjertats ådror blottade liksom med ett trolslag: då mån i gå till den moderna poesiens heroer, till dem remiligen ibland dem, som gå sin egen sjelfständiga väg och ej lyssna till andra ingifvelser, än tidehvarfvets och sitt eget snilles.

TEGNÉR.

STOCKHOLM

F. C. ASKERBERGS FÖRLAG.

Eftertryck förbjudes.

Om vi, med undantag af benbyggnaden, indela människokroppen, uti tvenne systemer: musklernas och nervernas, — så blifver ovedersägligen hjertat det förras och hjernan det senares centralorgan.

Från hjertat utmynna ådrorna — från hjernan nervtrådarne. Ur hjertat framqväller lifvet: uti hjernan framkläckas tankarne. Hjertat har sin mångfald af organer, nödvändiga för att befordra blodomloppet, har sina tvenne större och tvenne mindre kamrar, sitt innehåll af purpurskärt eller mörkt blod. Hos hjernan finna vi en slående analogisk motsvarighet: en mängd organer för olikartade psykiska funktioner, tvenne större och tvenne mindre hemisferer, både ljusst och mörkt innehåll, d. v. s. goda och onda benägenheter.

Vi vilja här endast sysselsätta oss med hjernan. Denna utgöres till större delen af en oskiljaktig hopgyttring af organer, hvilka innesluta orsakerna till de hvarandra mest motsatta egenskaper och drifter. Tillsammans bilda dessa organer tankeverkstadens collegium.

Det animala livvets nödvändiga vilkor och muskelverksamhetens orsak är som bekant den uti lungorna oupphörligt pågående förbränningsprocessen mellan det venösa blodets kol och luftens syre. Men hvad som måhända är mindre allmänt bekant, är det fullkomligt analoga förhållande, som eger rum i hjernan mellan blodets medförda syre och ett för hjernan alldeles egendomligt fosforhaltigt fett. Det är denna förbränningsprocess, som aftvingar hjernmolekylerna de inneboende egenskaperna.

Har denna process varit mycket liflig och långvarig, så att det fosforhaltiga fettet blifvit synnerligt anlitadt, då måste hjernan hvila för att ur kroppssystemet uppsuga nytt förråd af fosfor. Denna tankehvila kalla vi sömn.

Uti hela naturen gäller strängt principen: arbetets fördelning. Själverksamhetens centralorgan lyder samma lag. — Någon utaf hjernans rapportörer (sinnesorganerna) emottager ett intryck, inslungar detta än långsamt, än blixstsnabbt uti

tankeverkstaden och oförtöfvadt skrida de respective »hjerncollegerna» till Consilium. Resultatet af denna rådpläging blifver — medvetande, af intrycket — begrepp om hvad det tyckes vara, samt det som bör iakttagas tillfölje af detsammans beskaffenhet. En dylik granskning underkastas hvarje — till och med det ringaste — intryck, och den obetydligaste tanke utgör alltid produkten af hjern-organernas rådpläging.*

Alla »hjerncollegerna» hafva på långt när icke samma styrka eller stämma uti »Consilium», utan är detta beroende af individuel begåfning, intellektuelt utvecklingstadium, eller af något organs momentala disposition.

Ehuru vi erkänna den frenologiska idéens rigtighet kunna vi likväl icke tillerkänna de frenologiska systemen någon tillförlitlighet. Egenskapsorganernas större eller mindre utveckling formar eller bucklar nemligen icke alltid hufvudskålen, hvilket Gall förmenar, utan har egenskapens styrka lika ofta sin grund i organernas kvantitativ, som kvalitativ.

Undersöker man på anatomisk väg hjernan hos de djur, hvilka utmärka sig för vissa egenskaper eller drifter, så urskiljer man vanligen också något mera utveckladt och starkare uppsväldt hjernorgan, då deremot motsatt förhållande eger rum med motsvarande organ hos de djur, hvilka nästan fullkomligt sakna denna fallenhet. Medelst noggranna jämförelser mellan olika hjernbyggnader inom djurriket tror sig frenologien hafva letat ut de mera framträdande själsenskapernas organ och respektive säten uti hjernmekanismen.**

---

* Emottaglighet för omedveten intelligens, eller instinktmessiga intryck är karakteristiskt för äfven den minsta ganglieknut, men det omedvetna intryckets styrka och kraften af den instinktmessiga handlingen ökas naturligtvis i mån af ganglieknutarnas större eller mindre antal, såväl som af dessas kvantitativ och kvalitativ.

Man kan likna hjernan vid en statschef, eller rättare vid en rådsförsamling, som öfverlägger, beslutar och sedan gifver befallning om dels enkla dels mera invecklade handlingar, men som då den sjelf uteslutande eger totalföreställningen om resultatet, finner sig nödsakad att öfverlemla tillvägagångsdetaljer åt sina ärendes ombesörjare, d. v. s. lilla hjernan, »förlängda» och rygghjernen. De omedvetna eller instinktmessiga intryckens centralorgan äro nemligen der förlagda.

** Hvad som är säkert, är att man hos bäfvern (som förfärdigar konstmessiga bostäder), finner byggnadssinnets organ synnerligt utveckladt, men deremot t. ex. hos fåret, som saknar denna fallenhet, iakttagas en mycket svag tillstympelse härtill. Hos rofdjuren är stridsljstnadens organ starkt

Älska vi nu bilden och skulle vilja begagna oss af allegorien för att beteckna de olika hjernorganernas skaplynne, så kunna vi för detta ändamål välja namn ur den grekiska mytologien; ty som bekant voro Olympens gudar blott idealiserade personifikationer af naturkrafter, menliga egenskaper, lidelser och drifter.

Följa vi detta förfaringssätt, så erhålla vi inunder vårt hjesshvalf en olymp, som ingalunda saknar sin:

Jupiter	viljekraften — hersklystnaden.
Juno	högmödet — ärelystnaden.
Minerva	omdömet — reflexionen.
Klio	minnet — det historiska anlaget.
Kalliope	det poetiska anlaget — skönhetsinnet.
Melpomene	det teatraliskt effektlystna anlaget.
Thalia	löjet — skämtet.
Erato	dansen — takten.
Euterpe	melodien — musiken.
Terpsichore	det harmoniskt behagfulla — den plastiska smaken.
Polyhymnia	vältaligheten — den poetiska uttrycksfullheten.
Urania	nyfikenheten — forskningen — det vetenskapliga intresset.
Diana	jagtlystnaden — hatet.
Venus	könsdriften — vällusten.
Euphrosyne	behagsjukan.
Aglaja	praktlystnaden.
Cupido	den ädlare frändskapen — kärleken.
Mars	stridslystnaden — förstörelselustan.
Merkurius	vinningslystnaden — snålheten — tjufaktigheten.
Vesta	kyskheten — blygsamheten.
Eris	tvedräkten — illviljan — skadelystnaden — hänet.
Themis	rättskänslan — det specifika måttet.
Bacchus	fråsseribegärelsen.
Eskulap	försigtigheten — uppehålleddriften.
Eos	färgsinnet.
Irene	fromheten, fridsamheten och den religiösa känslfullheten.
Hebe	medlidsamheten — moders-, faders- och släktkärleken,

m. fl. här ouppräkneliga organer för högre och lägre egenskaper och drifter.

uppsväldt, hos haren knappast skönjbart, hos gnagarna är könsdriftens organ synnerligt utveckladt, hos kråkorna snålhetens, hos räfven slughetens, hos aporna det teatraliska, hos hästen och hunden minnets, samt slutligen hos människan omdömes-förmågans.

Hjernolympen har äfvenledes en »Pegasus» — fantasiorganet. Intelligentia naturer, synnerligast skapande konstnärer, hafva detta organ rikt utbildadt — praktiska »beläten» detsamma deremot oftast styfmoderligt. Ensamt arbetande, förflyttar detta organ oss utom den existerande världen och slungar oss in i det bizarras och paradoxas kaos; men sporradt och motiveradt af ett normalt hjerncollegium, alstrar det lugna och icke sällan djupsinniga betraktelser samt hos konstnären lika sansade som beundransvärdt träffande afspeglingar ur verkligheten.

Hjernorganernas dvala kalla vi som bekant — sömn. När denna dvala är allmän, då är slummern tung och drömfri, men erfarenheten lär oss, att detta icke alltid är fallet.

Sorgfälligt tyglad under hjerncollegiets vakna tillstånd, gör den »bevingade Pegasen» deremot under deras dvala de djerfvaste utflygter än till Zenit och än till Nadir.

Under den allmänna dvalan vaka stundom ett eller flera af de respective hjernorganerna. Är då den »vilde gångaren» sadlad och redobogen, så bestiga dessa densamme och sporra eller tygla honom efter behag.» Den rigtning, skådeplats och handling, som ridten (drömmen) får, beror således på de organers skaplynne, hvilka för tillfället beherska situationen.

När individen om aftonen trött går till hvila, inslumra så småningom det ena organet efter det andra, och snart är hjernolympen försänkt i dvala.

Tvenne små organer, belägna ett uti vardera hemisferen ungefär tvenne tum ofvan om corpus callosum, begynna plötsligt svälla: — Vi måste ut i natt — vi ämna arbeta, — vi behöfva »stoff!» rapportera de otåligt till den för alla materiela behof sörjande Medulla Oblongata (förlängda rygghärgen). Strax utgår från detta Centralorgan order till systemets pulsar. De små, af fina ådernät kringspunna fantasiorganerna eggas till verksamhet genom det tillströmmande blodet. Förbränningsprocessen mellan blodets syre och hjernans fosforhaltiga fett stegras. Fantasiorganerna begynna pösa, höja, sänka och bugta sig i oafbruten följd. De äro under de vakande egenskapsorganernas inflytelse samt framkläcka en på dessa egenskapers beskaffenhet grundad drömkomposition.

Låtom oss antaga, att några af dessa organer, hvilka man med skäl skulle kunna kalla hjernans vindböjtlar, begagna sig af den allmänna dvalan för att bestiga Pegasen, och vi skola se, hur den »vilde gångaren», sporradt utaf dessa X. Y. Z., — hejdlöst skenar hän till det brokigaste, mest barocka kaos.

Individens normala karakter hånas härunder på det gruf-
ligaste sätt. Så t. ex. drömmer då den girige, att han för
välgörande ändamål öppnar sina kassakistor; tjuften, att han
återbär det stulna; skurken om ädelmodig sjelfuppoffring
och den oskyldiga kyska ungmön, att hon tumlar sig i väl-
lustens yra.

Icke sällan förflyttas individen härunder hän till dystra
kyrkogårdar för att bevittna hemska, ohyggliga uppträden
af nyöppnade grafvar och aflidnes återuppståndelse. Man
fasar för benranglens skräckfulla dödsdansar — hör hur ben-
knotorna gnissla taktmässigt likt kastagnetter — man ryser
vid ugglans skrån — bäfvar vid bandhundens tjut — det
tisslar, det tasslar och dödsuret knapper — orgeln brusar
högtidligt i den mörka midnattstimman — man ser kyrkan
rikt upplyst; — ser dystra likprocessioner tåga utefter
vägen; hör vindens vemodiga suckan i de nakna aflöfvade
träden — hör begravningsklockorna klämta så ängsligt lång-
samt....

Hastigt vänder man sig om och varsnar en gammal
vän.... Han är visserligen för länge sedan död, men der-
vid fästes ingen uppmärksamhet, utan tillfrågar man honom:
— »Hvems likbegängelse, är det som firas?» — »Eder egen»,
blir det ihåliga svaret — »det är ju i dag jemt ett år sedan
bror dog».... Man genomlas i detsamma af en isande
nordan — ser ned på sig och — O, häpnad! — der står
man och hackar tänder, stödd mot muren af en kulen kyrko-
gård, ett köttlöst skelett, knappast skyld af en för vinden
fladdrande hvit trasa — kvarlefvan af en dyrbar liksvep-
ning.... Vid sidan står vännen och grinar med klufven
skalle: — »Hvar har bror hälften af sin hufvudskål?» —
»Ja, sådan skandal!.... Vår nye trädgårdsmästare, den
stymparen, var antingen okunnig om mitt läge — du vet
derborta i östra hörnet — eller också skedde det af ren
vårdslöshet.... förmodligen visste han icke att jag i lifs-
tiden var borgmästaren X. — tänk dig, under en gräfning
i närheten af mitt sista stackars hvilorum, klöf den uslingen
med spaden mitt hufvud.... Det var högst indelikat hand-
ladt — icke sant — också har jag för afsigt just nu besöka
honom i hans boning, knipa honom svartblå och dansa ho-
nom kallsvettig i drömmen.... hä! hä! hä! hä!.... hän-
skallra de luckra käkbenen.

Bort mot morgonen, då de andra organerna begynna
qveckna vid, motiveras fantasien och drömmarna antaga då
vanligtvis en mera naturlig, sann, samt icke sällan ljuf och
leende karakter.

När fantasien, under dagens lopp genom öfverraskningar, sinnesrörelser eller besynnerliga öfvergångar blifvit uppeggad, då framträder drömarbetet kraftigast.

Med några penndrag skola vi nu söka skildra gången af den psykiska processen. För tydlighetens skull nödgas vi begagna oss af allegorien.

Det är en härlig juniafton. Vi lämna stadens qvalm och dam samt göra med läsarens benägna tillåtelse en spatseretur utåt bygden. Med begärlighet inandas vi den vederqvickande landtluften. — Ofördröjligen underrättas hjernolympen af Nervus Vagus* om det välgörande intryck lungorna röna. Glosso Pharyngeus** inberättar samtidigt det behagliga smakintryck gommen erfar och Olfactorius*** skyn-dar likaledes att tillkännagifva, hvilken vällust den blomdoft-bemängda aftonluften frikostigt skänker näsan.

Bacchus frässar samt uttrycker sin tillfredsställelse.

— »Mån tro, det också är helsosamt», invänder Eskulap försigtigt.

— Hvarför icke? — Utan tvifvel — försäkrar Minerva.

De emottagna intrycken äro nu inrapporterade, komma till medvetande i Olympen, härstädes kritiskt granskade och af »Consilium» erkända såsom angenäma och helsosamma. Vi gå nu vidare.

I småskogen drillar näktergalen, genom det lummiga grenverket susar aftonvinden så sakta, bergskällan porlar, bäcken squalpar, turturdufvorna kuttra, boskapen råma, gro-dorna qväka, myggorna surra, ollonborrarna svärma, gräs-hopporna spela, löfvet rasslar — med ett ord, hela naturen är idel lust och gamman, — den jublar hänryckt i den stilla balsamiska sommaraftonen sin egen, det oändligas, varma vesperhymn.

Acusticus† gör naturligtvis sin pligt och Euterpe sväl-ler af melodiös förtjusning.

— Sådant f..b..... charivari! — foglalåt, myggcan-tater och boskapsvrål! — knorrar Eris förtrytsamt.

— Det är icke desto mindre vackert och tilltalande, ja till och med idylliskt skönt, afgör Kalliope med sakkännedom.

Luften är ren, himlen blå, stjernorna gnistra och mera majestätiskt sågs ännu aldrig den glänsande mångloben be-

* Nervus Vagus = bröstnerven.

** Glosso Pharyngeus = smaknerven.

*** Olfactorius = luktnerven.

† Acusticus = hörselnerven.

skrifva sin eliptiska bana. Den vackra, i tusen slingringar krökta skogsstigen garneras af midsommarens färgskiftande flora. I gräset lysa S:t Johannes-maskarne. Höstackarne utbolma sina hvitaktiga ångor och drömfult synes den skogsmkransade insjön afspegla sina pittoreska stränder.

De ypperligaste daguerrotyper uppfångas alla ögonblick, och bringas troget till tankeverkstaden, af den genialiske fotografen Opticus.*

Eos och Terpsichore pösa af hänryckning. Kalliope känner åtrå att bestiga Pegasen. Thalia skalkas med sin svärmiska syster samt uppmanar Euterpe och Erato att befälla virtuosens Recurrens** stämma upp ett lustigt qvåde. Minerva blandar sig i diskussionen, afgifver sitt betänkande, menande att det hela blefve en fiasco, »när struphufvudet momentalt är besväradt af heshet. — Thalia, som just befinner sig vid goda vätskor och i samråd med Eris beslutat roa sig på sina vanlottade systrars bekostnad, går oakadt Minervas protest med seger ur rådplägningen. Resultatet blifver, att någonting, som skall föreställa sång, skallar i skogen.

Eris njuter sin skadefröjd och Thalia får roligt — ja mycket roligt och gifver ofördröjligen order åt Vagus*** att få sig ett präktigt skratt serveradt.

Hastigt inberätta Plexus Sacralis † och Communicans Tibialis ††, att musklerna uti deras distrikter ämna göra »strike», såvida icke snart hvila blifver af. Åtskilliga andra organer lägga sig äfvenledes ut för en liten rast — och i nästa stund sträcka vi oss med välbehag på den mjuka gräsmattan.

— Se der! — beder Opticus.

— Ah! blott en hare, utlåter sig Minerva.

— Låtom oss jaga efter; . . . . . väsnas Diana, jäsande af otålighet. Hon understödes af Mars, men Eskulap varnar att icke under oloflig årstid jaga, och detta på fridlyst jagtmark. Minerva gillar riktigheten af detta inkast och Thalia fnissar sarkastiskt:

— Hvar hade du eljest ditt synrör — din karbin . . . . . blodtörstande Mars? — Hvar äro dina hundar, tokiga Diana? hä, hä, hä!

Diana känner sig snopen, men Mars hämnas på myggorna.

* Opticus = synnerven.

** Recurrens = struphufvudnerven.

*** Vagus = halsnerven.

† Sacralis = höftnerven.

†† Tibialis = vadnerven.

— Det är på det hela taget idel dumheter, säger Bacchus: — Nej, låtom oss hellre taga fram vårt lilla resschattull . . . . En sup med tilltugg; se det är ändå »maffens» — det kallar jag nektar och ambrosia i grönan lund.

— Rätt så! — jakar Minerva.

— Se der! telegraferar Opticus efter någon stund.

— Någon nalkas . . . . det är en flicka, förklarar Minerva.

— Jag påminner mig hafva sett henne förut, säger Klio.

— Riktigt, gemmåler Minerva. — Det är den vackra bärplockerskan: — torpflickan vet ja'?

— Hon är helt nära, mumlar Themis.

— Låtom oss uppenbara vår yttre människa uti en så fördelaktig dager som möjligt, hviskar behagsjukt Euphrosyne.

— Blott en smula effekt, beder Melpomene.

— Och ett plastiskt läge, tillägger Terpsichore.

— Ljöljigt besvär för en torpflickas skull, knorrar Juno.

— Om det ändå varit en antikt draperad herdinna, suckar Kalliope.

— Hon är barfotad, ... vaderna blottade . . . . o ve, — till och med barmen är sparsamt skyld, bemärker Vesta förstulet.

— Hon är emellertid fager som en ängsviol, smärt som en vidja, fyllig som en ros, har ögon som gazellen och en hy lik smultron och mjölk! Det korpsvarta håret företer en »midnatt kring en rosengård!» Fötterna äro små, vaderna plastiskt formade, hennes gång dägelig som hindens, rörelserna smidiga såsom ormens och graciösa som den hindostanska bajaderens — jublar Polyhymnia, inspirerad af Eos, Terpsichore och Kalliope.

— Jag tror, det vackra barnet omgjordat sig med min egen — med de hjertevinnande behagens gördel, läspar Venus. — Hur ljufligt att få famna en dylik vän ungdom, fortfarande hon vällusträinktande.

— Jag skulle vilja suga dessa rosenkalkar, dricka kysens nektar vid dessa bländhvita perlband, försäkrar den cyniske Bacchus.

— O, att jag finge hvila i denna yppiga famn, läppja på detta tjusande barns saftiga behag, vändas Venus älskogskrankt.

— Men jag skulle aldrig våga — aldrig hafva mod, putttrar Vesta.

— Bah . . . . Ni är ett pjunkigt våp, snäser Venus. Hjelp Mars! — stönar hon.

— Je suis parat . . . . ja till stormränning, om det så höfves, utbrister denne.

— Stilla! — Om någon såge det. — Tänk, om gumman finge »nys» om det.... Måhända.... och hvarför icke, kanske komme ömtåliga efterräkningar! — varnar Eskulap.

— Äh, hvad den saken beträffar, så påminner jag mig ett och annat ur Knut Wicksells lilla bok.... svarar Klio.

— Alldeles ja, man kunde ju praktiskt tillämpa de Malthesiska teorierna — ack, så roligt, jublar Venus.

— Usch då, hur osedligt, utbrister Vesta.

— Det är orätt, brummar Themis.

— Men ack!.... jag har en sådan åstundan, himlar sig Venus. Hon njuter redan af en ridt på Pegasen, som kättjefullt sporrad sjelfsvåldigt voltigerar.

— Tig, och håll dig stilla sköka! — dundrar Jupiter, uppeggad af Minerva, Themis, Vesta och Eskulap.

— Om icke Opticus ljuger, så har flickan de läckraste smultron i sin korg — säger Urania, som noga skärskådat den annalkande.

— Helt visst skulle de smaka ypperligt till dessert, försäkrar Bacchus.

— Hvarför icke, instämmer Minerva.

— Jag vill förskaffa mig dem, infaller Mercurius. — Jag törs icke tigga eller stjäla dem för Themis, ehuru nog vore jag hågad, men lika godt jag vill köpa dem.... Kunde jag blott få dem billigt, ty sannerligen om jag har råd att punga ut med mycket penningar för slikt i dessa tryckta tider.

— Du har en gammal dansk fyraskilling i din portmonnä, påminner Klio.

— Detta mynt är numera icke gångbart, upplyser Minerva.

— Topp, slanten är mig till ingen nytta!... Nu vill jag göra affär — jublar Merkur.

— Det kan också vara godt nog åt flickslinkan, styggas Eris.

— Det är ett skamligt beräveri — utropar Themis förtrytsamt. — Bären äro värda minst 17 öre och myntet har knappast någon kurs.

— Välan! afgör Minerva — låtom oss då handla ärligt med flickstackarn och köpa bären till ett pris af 17 öre.

— Gudskelof, då kan jag få tala en smula med den lilla; — säger Polyhymnia. Hon börjar strax med tillhjälp af Recurrens utveckla sitt mästerskap på talinstrumentet. Bären uppköpas härunder i samråd med Mercurius.

Bacchus känner genast lystnad, men Klio påminner hastigt, att hustrun der hemma har en afgjord vurm för skogs-smultron.

— Låtom oss gömma dem åt henne — bönfaller Hebe.

— Det förtjenar den snälla gumman, som sitter hemma och vyssjar barnen åt dig — brummar Themis.

— Ack ja, din lilla Alfhild! — hviskar Cupido.

— Godt, medgifver Bacchus. Här är dessutom rikligen bär för två, och sockrade smultron med frusen gräde är någonting utomordetligt läckert. Jag ta'r dem med mig hem.

Vid anblicken af den vackra smultronplockerskan, som just nu med en bedjande blick framsträcker sina runda, solbrynta armar för att öfverlemna sin lilla korg, håller Venus nästan på att qväfvas af hysteromani. — Themis, Vesta och Minerva uppmåna emellertid Jupiter att kufva henne. Hon lofvar då att till natten i drömmen taga skadan igen.

Natten har bredd sitt dok öfver landskapet. I skogen råder den djupaste stillhet; blott nattvindens vemodsfulla suckan i de höga furornas kronor och de torra löfvens egendomliga prassel försätter tid efter annan ljudvågorna i dallring.

— Någonting rör sig emellan buskarna, telegraferar plötsligt Opticus.

— Hvad kan det vara, undrar den nyfikna Urania.

En igelkott skyndar i detsamma fram öfver stigen.

— Blef du kanske rädd, stackars lilla Urania, tisslar Eris hånfullt.

— Ack. Välkommen natt, du gudars moder, med perlor på din bröllopsdrägt — utbrister hänryckt Kalliope.

— Om kärlek hviska jordens floder, om kärlek hviskar himlens fläkt — reciterar svärmiskt Cupido.

Ensam i den stilla sommarnatten, utsträckt på den mjuka gräsmattan, lutad mot den mossbelupna, af konvolver och vildkaprifolium öfverklängda stenhällen, med blicken rigtad mot höjden, finner Irene situationen synnerligt gynsam för att göra sin stämma gällande. Till att börja med utbeder hon sig af den vältaliga Polyhymnia en lämplig strof. Klio citerar genast:

»Höj menska, höj ur gruset
Din blick till himlen opp!
Se, strålände i ljuset,
Ditt värde och ditt hopp!
Hvad är din själ? — en låga,
Som från Guds kärlek sköt,
Med lefvande förmåga,
Sig ned i stoftet göt.»

— Bah! — utropar Urania, en smula stött, det der kan visst vara grannt nog, men tål helt säkert vid en vetenskaplig granskning. Icke sant Klio, teologiens verldsuppfattning håller ej längre streck inför vår tids vetenskapliga fakta.

— Men betrakta då den stjerntindrande natthimlens storartade skådespel! — fortfar Irene salvelsefullt:

Upp! dig med kraft bemanna
Hvartill uti din själ
Guds vink upp till det sanna,
Om du är villans träl?
Upp! Herrans verk betrakta,
Hans under känna lär,
På himlens vilja akta,
Och sök din vishet der.

— Arme jordemask, fortfar Polyhymnia, inspirerad af Irene, — genombäfvad du ej af sällsamma känslor, när du ser den stjernströdda himlen, skådar dessa myriader verldsklot, skymtar oändligheten — när du står inför dessa outgrundliga gåtor: tillvaro — verldsprocess — Gud . . .

— Irene har rätt, det är i sanning underbart, medgifver Minerva. — Man bör ej vara dogmatiker, men man bör lika litet förneka, att det finnes en Gud — någonting oändligt.

— Det oändliga! — ja visst . . . hum . . . kanske en om sig själf omedveten »anima mundi» à la Eduard von Hartmann, fnissar Eris.

— Stilla! — befaller Minerva. Hänryckt citerar Irene:

En röst ur hjertat talar;
Det är Guds egen röst,
Som dygdens vän hugsvalar,
Men nekar lasten tröst
Det goda Gud dig bjuder:
Gör det, och lycklig var.
Det onda Gud förbjuder:
Sky det, och lycklig var.

Under Irene's inflytande utvecklar Polyhymnia hela sin lyckliga fallenhet:

— Icke sant, det okända öfverväldigar dig. Du själf, delen, har blifvit satt uti en innerlig rapport med det hela. Ändligheten anar oändligheten. Det försiggår hemlighetsfulla, oförklarliga utbyten mellan det, som rör sig på djupet af din själ och verldsaltets djup . . .

Eftersom resonemanget antagit en filosofisk karakter, anse sig Minerva såväl som Urania befogade att deltaga i diskussionen. Eggad af Kalliope begynner Minerva:

— Ja, då vi se den strålande skapelsen, så hänryckas vi ovedersägligen af den eviga, dynamiskt gestaltande kraft, som genomdallar hela verldsalltet. Hur löjligt dessutom att vilja studera Gud, — att vi i ändligheten skulle vilja mäta oändligheten. Man bör låta sig nöja med att förblandas af det, som ändå alltid för oss förblifver någonting ofattligt . . .

Ack nej, låtom oss då hellre böja oss inför detta obekanta, falla ned och tillbedja, hvad som »var, är och blifva skall», uppsända hjertats brinnande lofsång till — Jehovah. Låtom oss i ögonblick sådana som dessa i midnattens tystnad, i den vilda skogens ensamhet, vid samma tid som nattviolerna utsprida sina ljufvaste vållukter med beundran och helig hänförelse betrakta atomernas praktfulla möten, observera denna tingens underbara frändskap, hvilken gifver form åt materien och uppenbarar naturkrafterna genom att bevisa dess tillvaro. — Detta är en stilla, sann och andaktsfull gudstjenst. Det är människans sublimaste ögonblick, hennes heligaste extas — hennes öfverlägsenhet.

»Ack, hvad gör det, hur vi kalla
Denne far, som dock är vår?
Hvad tillfälligt är må falla,
Det väsendtliga består.»

— Kors så vackert, — hånar Eris.

— Nej minsan, börjar icke nattluften blifva kylig. Dagen faller ymnigt. Pass på, att vi ej ådraga oss snufva eller, hvad som vore än värre — rheumatism, varnar Eskulap försigtigt.

— Det är dessutom sent, och din lilla gumma har helt säkert redan länge väntat med ölosten, påminner Klio.

Minerva godkänner rättigheten häraf samt beslutar hemfärden. Jupiter sätter detta beslut i verkställighet, och vi gå hem.

Ja, värdaste läsare, hafven i någonsin vetat, att inom Edra hemisferers grågula substans ett dylikt meningsutbyte oupphörligt fortgår; — hafven I någonsin öfvertänkt, hur I kommen till medvetande om Eder egen och Eder omgifnings tillvaro? Föga troligt. — Realstudier, ärelystnad, politiskt kannstöperi, glada samqväm, religionsfåneri, buksorg, med ett ord: kampen för tillvaron, — se der, hvad som inkräktar de flesta människors tid. Att offra blott en enda minnt åt spekulativa reflexioner. s. k. resultatlösa härklyfverier — bevars, hur löjligt! Nå ja, hafven I också rätt? Kanhända. Adam var ju lyckligast, innan han ätit af kunskapens träd, medan han ännu ej förmådde göra skilnad på godt och ondt, utan naken, glad och säll luffade omkring i sitt jordiska Eden, troende sig vara vår Herres lergök.

Men »allt flyter», sade en gång Heraklit,* och tidens strömdrag förmår ingen dämna.

* Heraklit, kallad »den dunkla från Ephesus».

Ergo: emottagen med öfverseende min anspråkslösa subtraction. Hvad jag efter förmåga sökt förtydliga, är den skiftesrika process, som utan rast, utan ro fortgår mellan de olika egenskapsorganerna. Menniskohjernen är, vi tveka ej att uttala det: en värld, »en miniature». Under individens hjesshvalf rymmas alla de goda och dåliga egenskaper, hvilka göra sig gällande i lifvet, och som skapa världshistorien. Det försiggår i hjernlabyrinten en gåtfull multiplikation. Produkten häraf utgör ömsom individens goda, ömsom hans onda tänke- och handlingssätt — de bilda än det menckliga lifvets ljuslätta dagrar, än dess mörka slagskuggor.

Materien är evig. En dynamisk kraft är inneboende uti materien. Utan verkan finnes ingen kraft. Kraften har följaktligen evigt verkat i materien. — Arbete är en strid. Kraftens förhållande till materien är en tvekamp. Det är vardandets kamp mot det som icke är — utvecklingens sträfvan mot hindren — ljusets brytning mot mörkret — tingens länkning mot ändamålet — materiens hafvandeskap med idealet. Uti den eviga världskampen synes Ormuzd* segra. Verldsalltet är det faktiska beviset. Skall detta alltid blifva fallet? — ? —

Det återstår oss nu blott en fråga: är tankeverkstaden äfvenledes en dualismens tummelplats? Öppet och ärligt uttala vi vår öfvertygelse: — ja. Lemna icke våra känslöintryck, våra föreställningssätt såväl som människoslägtets religiösa verldsåskådning häraf de tydligaste reflexer.

Vördade allmänhet, den gåta, till hvilken vi efter förmåga här ofvan sökt lemna en skizzerad tydning — är onekligen den sällsammaste och mest betydelsefulla af alla. Har jag närmat eller fjermat mig från sanningen? — Dömen!

— Allting är = »X.» — förklarar Kant. Obestriddigt. Men är icke menniskan verldsalltets vinkelmått? Hvarför då tveka att uppmäta tillvaron, tingen och idéerna efter subjectiv måttstock.

Skulle denna djerfhet klandras — kanske blifva föremål för en oblid kritiks mördande hugskott, välan vi omgjorda oss i thy fall med öfvertygelsens afväpnande pansar.

* Ormuzd = den dynamiskt gestaltande urkraften — urljuset — »anima mundi».

Pris: 40 öre.